

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 8. jaanuaril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis meenutab TÜ geenivaramu vanemteadur **Krista Fischer**, kuidas teadlastetiimil õnnestus tõestada Andrus Veerpalu dopingusüüdistuse põhjendamatust. Seejärel tutvustab **Aarand Roos** oma uurimistööde kogumikku „Areenilt arhiivi“, mis jõulude eel ilmus ESM ja ESAS Toimetiste sarja 10. numbril all.

Teisipäeval, 21. jaanuaril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10), kus **Rein Järva** jagab muljeid Tartus toimunud ESM rahvusvahelisest konverentsist ja **Aarand Roos** esitleb oma äsja ilmunud uut raamatut „Areenilt arhiivi“.

Kolmapäeval, 5. veebruaril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis on oma mälestusteraamatuga "Elu- ja ralliradadel" rahva ees teenekas autosporditegelane **Uno Aava**.

Teisipäeval, 18. veebruaril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10), kuhu on oodata huvitavat esinejat.

Kolmapäeval, 19. veebruaril – Eesti Spordimuuseumis avatakse „Gaas põhja!“ sarja näitus **Tartu veemootorisportist**, pidades silmas 60 aasta möödumist Emajõel alanud tõsisemast võidukihutamisest mootorpaatidel.

Kolmapäeval, 5. märtsil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis saab loodetavasti kuulda värskeid olümpiamuljeid **Sotšist**.

Reedel, 14. märtsil kell 13.00 – Pärnu XIX spordiajaloo päev Lõuna Hostelis (Lõuna tn 2), kus peaesinejaks **Andrus Veerpalu**.

Teisipäeval, 18. märtsil kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10), kus kahtlemata tuleb juttu mõnel põneval teemal.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda. Täpsemat infot ürituste kohta saab ESMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee/eesti--spordiajaloo-selts

KROONIKA

KUIDAS UURIDA SPORDIAJALUGU? SPORT EESTI NSV-S

Sellise pealkirjaga ettekandepäeva kutsus 2. oktoobril spordimuuseumis ellu teadur Kaarel Antons. Ürituse eesmärgiks oli anda hoogu Eesti spordiajaloo alasele diskussioonile. Arutati küsimuse üle, milliste meetodite ja vaatenurkade abil tuleks täna sel päeval Eestis spordiajalugu, eeskätt sporti Eesti NSV aegadel käsitleda. Milline võiks ja peaks olema vahekord akadeemilise ja „rahva“ spordiajaloo vahel? Ettekandepäeval lahkasid neid küsimusi erinevate institutsioonide esindajad, kasutades näiteid nõukogude perioodi spordiajaloost.

Peale spordimuuseumi direktori Daimar Lelle avasõnu sai pikemaks ettekandeks sõna Saksamaalt Tartu Ülikooli õppejõuks tulnud Olaf Mertelsmann, kes tegelebki peamiselt Nõukogude Liidu ajaloo uurimisega, keskendudes just Teise maailmasõja järgsele perioodile. Tema ettekanne „Akadeemiline spordiajalugu ja nõukogude kogemus Eestis” andis põhjust elavaks diskussiooniks. Olaf Mertelsmanni seisukoht oli, et Eesti ajaloolased pole veel valmis asuma akadeemilise spordiajaloo koostamise juurde, selleks pole piisavalt huvi ega ka motiveeritust selle tekkeks.

Daimar Lell ettekandepäeva avamas

Olaf Mertelsmann

Saksamaal Passau Ülikoolis oma doktoritööd tegev Carol Marmor avas oma ettekandega „Partitsipatoorsed mängud. Sport, poliitika ja integratsioon 1980. aasta olümpiamängude näitel Tallinnas ja Kiievis.” olümpiaregati meil seni vähe käsitletud nurga alt.

Peale lõunapausi jätkus päev Kaarel Antonsi ettekandega “Eluloolise vaateviisi teadvustamine Eesti spordiajaloo uurimises”, TÜ magistrandi Johannes Vedru ülevaatega „NSV Liit–USA–Saksa LV kümnevõistluse maavõistlus Tallinnas 1974. aastal.” ja Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi esindanud Karolina Antonsi aruteluga “Spordiajaloo võimalused muutuva ajaloo õppekava valguses.”

Carol Marmor

Johannes Vedru

Kaarel Antons ja Karolina Antons

Ettekandepäeva lõpetava spordiajakirjanik Tiit Karuksi kirjaliku ettekande „Millist (üld)spordiajalugu me vajame? Ja kelle jaoks?” luges ette Kaarel Antons ja kuna see kutsus esile elava arutelu, oli kohalolijatel kahju, et selle autor polnud ise üleskerkinud küsimustele vastamas.

KOHTUMINE SIRJE EOMÕISAGA

9. oktoobri seltsipäeva külaliseks oli iluvõimlemistreener ja Rütmika klubi president Sirje Eomõis, kes rääkis oma lapsepõlves alanud sinasõprusest võimlemisega, küllaltki edukalt kulgenud sportlaskarjäärist ja pikki aastaid kestnud treeneritööst.

Iluvõimlemistreeninguid alustas ta spordikoolis Erika Kägi õpilasena ja jätkas ülikoolis Lidia Uustali juhendamisel. Sirje Saariku nime all võitis ta oma esimesed medalid Tartu I Keskkooli õpilasena. Ülikooli kehakultuuri-teaduskonna lõpetas ta 1966. aastal, kandes juba abielunime Eomõis. Eesti koondises võistles ta naisvõimlemises aastatel 1959–1967, on võitnud medaleid NLiidu ametiühingute meistrivõistlustel ning saanud Eesti meistrivõistlustel (1960–67) iluvõimlemise mitmevõistluses kaks hõbedat ja kolm pronksi. Meistersportlase tiitlini jõudis ta 1962. aastal.

Ligi 30 aastat kestnud töö Tartu spordikooli iluvõimlemistreenerina sai otsa spordikooli sulgemisega ja andis põhjust tõsisemalt pühenduda enda poolt juba 1990. aastal ellu kutsutud klubi Rüttnikaga tegelemiseks. Nüüdseks on klubi kasvanud üle pooletuhande võimlejaga ja paarikümne treeneriga vabariigi üheks suuremaks ja edukamaks võimlemisklubiks.

Sirje Eomõis

Kuulajaid (vasakult): Mai Luik, Aime Pärnakivi ja Linda Jaanson

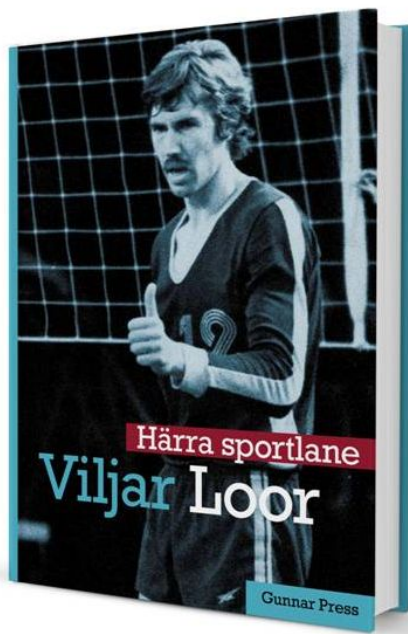
Tunnustusõis kolleegilt

HÄRRA SPORTLANE VILJAR LOOR

Daimar Lell

1. oktoobril Viru keskuse Rahva Raamatus esitletud Gunnar Pressi raamat Viljar Loorist jõudis 10. oktoobril ka tartlaste ette spordimuuseumi raamatukogus toimunud kohtumisel autoriga.

Eesti võrkpallilegend Viljar Loori (1953–2011) sünnist möödus 1. oktoobril 60 aastat. Tippvõrkpalluriks tõusis ta väga noorelt, juba 17-aastaselt tõmbas ta selga Eesti koondise särgi, napilt 22-aastaselt (1975) pärjati ta NSV Liidu koondisega esimest korda Euroopa meistriks. Järgnevad aastad tõid tiitleid kamaluga juurde, nii kirjutati Loori sportlaskarjääri lõpul tema nime taha 7-kordne NSV Liidu meister, 5-kordne Euroopa meister, 2-kordne maailmameister jne, jne. Kõige selle krooniks veel olümpiakuld Moskva olümpiamängudel 1980.

“Härra sportlane Viljar Loor” on raamat, millesse Gunnar Press on inimlikult suutnud kokku põimida ühe eduka sportlaskarjääri ning vähemeduka spordijärgse elu. Esmakordselt jõuavad lugeja ette mitmed seni avalikkuse eest varjul olnud tahud suure spordimehe elust ning ka surmast.

Selle loo kaante vahele jõudmisest kõneles üritusel autor Gunnar Press, kõigil osalejail oli võimalus küsimusi esitada või omapoolseid kommentaare lisada. Kohapeal olnud Menu kirjastuse müügiletilt hangitud värskesse trükisesse sai autorilt kohe ka autogrammi küsida.

Esitlusel Tallinnas Eesti Võrkpalli Liidu president Hanno Pevkur ja Gunnar Press

Gunnar Press oma raamatu esitlusel Tartus

EESTI KÜMNEVÕISTLUS 100

Daimar Lell

11. oktoobril toimus Tallinna Spordihallis pidulik koosviibimine, mis oli pühendatud Eesti kümnevõistluse 100. aastapäevale. Euroopa Kergejõustikuliidu kalendrikon-verentsiga seotud ürituste raames teoks saanud vastuvõtt tõi spordihalli hulgaliselt

eilseid ja tänaseid Eesti kümnevõistluse suuri nimesid, aga ka mitmeid väliskülalisi. Viimaste nimel lausused häid sõnu meie kümnevõistluse ja kümnevõistlejate aadressil Euroopa Kergejõustikuliidu president Hansjörg Wirz ja Ukraina Olümpiakomitee president ning Rahvusvahelise Kergejõustikuliidu asepresident Sergei Bubka. Võõrustajate poolt tervitasid kohalviibijaid Eesti Kergejõustikuliidu president Erich Teigamägi ning kümnevõistluse olümpiavõitja, Euroopa Kergejõustikuliidu nõukogu liige Erki Nool.

Piduliku õhtu tarbeks oli spordimuuseumi abiga valminud meeleolukas fotoläbilõige meie kümnevõistluse sajast aastast ning informatiivne trükis, mille kõik osalejad endale kingiks võisid jätta. Näha sai ka Eesti kümnevõistlejate võidetud täiskomplekti olümpiamedaleid. Üheks õhtuks olid spordimuuseumi püsinäituselt Tallinnasse jõudnud Aleksander Klumbergi võidetud pronksmedal

Pariisist 1924, Rein Auna hõbemedal Tokyost 1964 ja Erki Noole kuldmedal Sydneyst aastast 2000.

Kõik üritusel osalenud said korraldajatelt mälestuseks kümnevõistluse juubelimedali. Pidulikult anti medalid üle läbi aegade eriliselt silma paistnud spordimeestele, teiste seas hõigati lavale ka üks nimekas väliskülaline, omaaegne Erki Noole kõva konkurent Tomaš Dvorak Tšehhimaalt.

Eesti kümnevõistluse algust loetakse 1. juunil 1913 Tallinnas toimunud esimesest rahvusvaheliste (olümpia) reeglite järgi korraldatud kümnevõistlusest, mille korraldajaks oli Artur Kukk. Toonase võistluse võitis Lars Hornborg Soomest, parima eestlasena saavutas Gustav Kiilim 5. koha.

Kümnevõistlus on läbi aegade olnud Eesti kergejõustiklaste üks edukamaid alasid. Võidetud on täiskomplekt olümpiamedaleid (seda pole ette näidata ühelgi teisel kergejõustikualal) ning mitmeid teisi tiitlivõistluse medaleid. 1922. aastal püstitas Aleksander Klumberg esimese ametliku kümnevõistluse maailmarekordi, tänasest Eesti rekordist (Erki Nool, 8815 punkti) on paremad ainult nelja riigi rahvusrekordid.

ESINDUSLIK TENNISENÄITUS EESTI SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

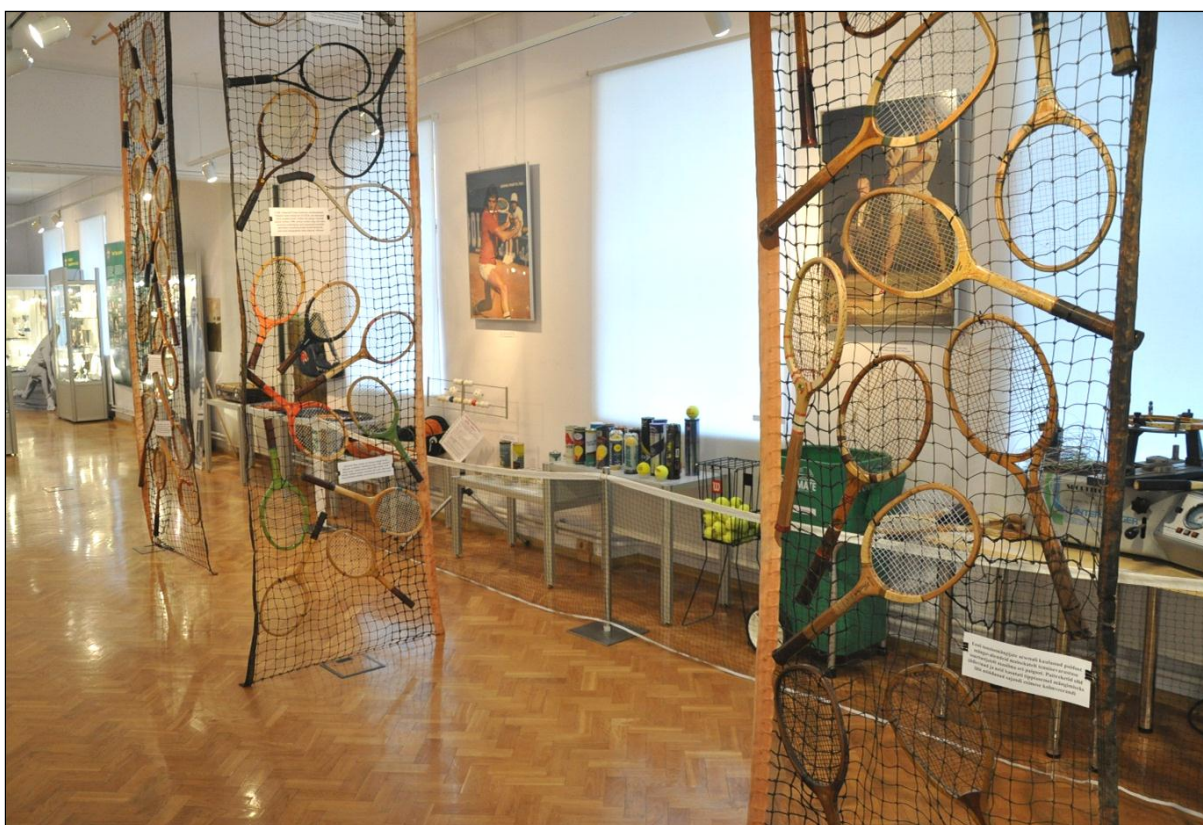
17. oktoobril avasid Eesti tenniseliidu peasekretär Allar Hint ja muuseumi direktor Daimar Lell (*vt foto*) Eesti Spordimuuseumis suurejoonelise ülevaatenäituse Eesti tennise ajaloost ja tänapäevast. Eesti Tennise Liidu ja spordimuuseumi tihedas koostöös valminud väljapanek on ühtlasi ka tennise juubeliaasta üheks kulminatsiooniks.

Lisaks esmakordselt spordisõprade ette jõudvate Kaia Kanepi poolt WTA turniirivõitude eest teenitud trofeeidele Brisbane'ist ja Brüsselist on väljapanekus hulgaliselt eestlaste võidetud uhkeid auhindu alates 1930. aastatest kuni tänapäevani välja. Esindatud on suur hulk tähtmängijaid alates ennesõja-aegsetest tippudest Veera Nõmmikust ja Kristjan Lasnist, maailma tenniseareenidel ilma teinud Toomas Leiusest ja Tiiu Parmasest kuni tänapäevaste kodumaiste tennisetippudeni. Põhjalik ülevaade Eesti tenniseloost on täiendatud esindusliku valikuga reketitest (20. sajandi algu-

sest), võistlusriietusest (alates 1940. aastatest), aga ka muudest abivahenditest (pallid, märgid jne.), mis võimaldab vaadelda tennisevarustuse arengut läbi terve sajandi. Näha on võimalik ka tehnilist atribuutikat alates ajaloolistest keelestamispinkidest ja reketiparandustööriistadest kuni tänapäevaste pallimasinateni ja palju veel muud (vt pildid allpool).

Lisaks saavad kõik huvilised vaadata videovalikut Eesti tennisetähtede esitustest ning panna ennast proovile koostöös Euronicsiga näitusele jõudnud virtuaalses tennisemängus.

Suurnäitus „Eesti tennis 100“ koos haruldaste auhindade, ajalooliste reketite ja kõige muu juurdekuuluvaga jääb Eesti Spordimuseumis avatuks kuni 26. jaanuarini. Kohtumiseni näitusesaalis!

TENNISEJUTUD TARTUS

Ille Palm

Tartlastel oli Eesti tennise 100. aastapäeva puhul 6. novembri seltsipäeval külas tuntud tennisist Eerik Kedars (*vt foto*), kes jutustas – nagu sportlikud külalised tavaliselt, sattumisest selle spordiala juurde, haridustest ja saavutustest tennisest.

Ta alustas nagu enamik spordihuvilisi poisse tol ajal, koduõuest. 1947. aastal läks Elmar Saare juurde jalgpalli mängima, kuid juba järgmisel aastal jäid silma tennisväljakud ning algasid tennisitreeningud Evald Kree juures. Kaks aastat hiljem hakkas ta juba edukalt võistlema, algul loomulikult noorteklassides, 1953. aastal sai juba Eesti „vanade“ võistkonda. Aasta hiljem õigustas ta seda usaldust tulles paarismängus NSVL noortemeistriks. Sporditee oli vaatamata haigustele ja vigastustele edukas ja lõppes kaheksakordsele Eesti meistriks alles 1968. aastal. Ta jõudis selle aja jooksul koguda Eesti meistrivõistlustelt veel ka 10 hõbe- ja 6 pronksmedalit ning kaitsta tervelt 75 korda Eesti koondise au. 1958 tuli Erik Kedars üksikmängus Dünamo üleliiduliseks meistriks ning 1960. ja 1961. aastal sai pronksmedali NSV Liidu meistrivõistlustel paarismängus. NSV Liidu võistkondlikel meistrivõistlustel kuulus ta kahel korral kulla võitnud Eesti võistkonda (1961 ja 1965) ja kolmel korral Dünamo üleliidulisse võistkonda.

Pärast TPI lõpetamist 1964. aastal on Eerik Kedars töötanud mitmesugustel erinevatel töökohtadel ja olnud pidevalt seotud Eesti tennisega. Hiljem on Eerik Kedars mänginud ka veteranide seas, ka praegu harjutab ta regulaarselt ja loodab mängida veel 80-aastaselt.

HEIKI NABI OLÜMPIAHÕBE SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

Londoni olümpiamängudel Heiki Nabi võidetud hõbemedal on alates oktoobrikuust väljas muuseumi püsiekspositsiooni olümpiasaalis.

Teel Londoni olümpiamängudel kreeka-rooma maadluse raskekaalus võidetud hõbemedalini alistas Nabi Valgevene esindaja Ioseb Tšugošvili, poolaka Lukasz Banaki ning rootslase Johan Euren. Finaalis kaotas Eesti vägilane Mijain Lopez Nunezile Kuubalt.

Eesti maadlejate jaoks oli see esimene olümpiamedal üle 60 aasta, sest viimati suutis poodiumile tõusta Johannes Kotkas, kes võitis

1952. aasta Helsingi mängudel raskekaalus kuldmedali, mis on samuti Eesti Spordimuuseumi väärikas olümpiasaalis vaatamiseks väljas.

TALLINNA OSAKOND ANDIS ARU

Viive Reesar

19. novembri õhtupoolikul kogunes TLÜ raamatukogu kohviku saali Tallinna osakonna aruande-valimiskoosolekule 20 seltsi liiget, et teha kokkuvõtte kahe aasta jooksul tehtust ja valida osakonnale uus juhatuse.

Põhjaliku aruande esitas osakonna esimees Rein Järva (fotol), mis pisut lühendatult allpool:

„Hetke seisuga on Tallinna osakonna hingekirjas 58 inimest. Möödunud aja jooksul on meie seast jäädavalt lahkunud Toomas Aring, Astrid Veltsmaa ja Endel Puri. Liikmeskonnast arvasime välja Madis Arrase, Erki Keele ja Igor Saveljevi, kes ei ole seltsi tegemistes viimase viie aasta jooksul absoluutselt osa võtnud. Uute liikmetena tulid meie sekka Rein Tammis, Jaak Ulman, Aavi Dobrõš, Aivo Saar, Anne Tamm, Tiit Karuks ja Tõnu Lauk.

Muidugi on inimeste osalus ja tegevus seltsis eelkõige vabatahtlik, kuid teisalt tahan öelda, et vastavalt põhikirjale on iga inimene, olgu siis missioonitundest või armastusest Eesti spordi vastu, võtnud ülesandeks midagi endast või teiste tegemistest jäädvustada kas paberile, filmilindile, CD-kettale või mõnel muul kombel. Kahju küll, kuid pean siinkohal ütlema, et meie inimesed võiksid olla aktiivsema hoiakuga. Minu arvestust mööda 58 inimesest 27 ehk veidi alla poole

on endast möödunud kahe aasta jooksul midagi tulevastele põlvedele maha jätnud. Seda võiks rohkem olla. Selge see, et paljudel juhtudel juba halvenev tervis ei võimalda, kuid kui tervis seda lubab, siis ootaks inimestelt kasvõi minimaalsemaidki uuringuid. Küllap väärt töödele Eesti spordimuuseumi arhiiviriiulil ruumi jätkub. Ütlen siinkohal oma mõttetera: „Me ei ole rahvusena, eestlastena, midagi väärt, kui me ei tea kasvõi väikseimatki sündmust või detaili oma ajaloost”. Iga uuring või mälestus kulub kunagi kusagil ära.

Möödunud perioodil Tallinna osakonna kõige olulisematest tegevustest tooksin esile kahte. Esiteks oleme pidevalt olnud heas mõttes taganttorkivaks jõuks selles küsimuses, et ükskord saaks Eesti spordiliikumise üldajalugu koostatud ja kaante vahele pandud. See on ju sellise kultuurriigi nagu Eesti Vabariigi üks häbiplekk, et tal ei ole ühte kultuurilugu – spordilugu – ajalooteaduslikult, akadeemiliselt läbi uuritud ja avaldatud. Nüüd, riigi läheneva 100nda aastapäeva eel, on ülim aeg see töö ära teha. Oleme üles näidanud initsiatiivi – kohtunud sel teemal kultuuriministriga ja olümpiakomitee presidendiga, kirjutanud kirja haridus- ja teadusministrile, kohtunud ajaloo instituudi juhtkonnaga, Nendest sammudest on kasu olnud, midagi on otsustajaile kahe kõrva vahele jäänud. Justkui lubatakse vahendeid. Riik on ju loonud ajaloo uuringuiks omad struktuurid – kahe ülikooli juures, nii Tartus kui Tallinnas on ajalooinstituudid. Põhikirja kohaselt peaksid nemad selle töö ära tegema. Paraku viimased konsultatsioonid näitavad, et kahetsusväärset neil kas puudub võimekus või puudub huvi akadeemilist monograafiat ette võtta. Hetkel ongi seis selline, et tuleb leida mingi kompromissvariant teose ülesehitamisel – nii öelda poolakadeemiline ja pool esseevormis raamat, sinna juurde statistika ja illustratsioonid. Oleme pingsalt ootel, et ministeeriumi asekanstler meid laua taha kutsuks mingite edasiviivate otsuste tegemiseks.

Teine suur ettevõtmine viimasel perioodil on olnud projekti „Eesti Spordi aastaraamat 1918–1940” teostamine. Sellesse töösse on kaasa haaratud ca kümnekond seltsi liiget, peamiselt Tallinnast, siinjuures projektijuhid Juhan Maidlo, Erlend Teemägi ja Rein Järva. Oleme jõudnud üsna kaugele. Praeguseks on ligi 90% käsikirjast professionaalselt arvutisse sisestatud trükkimist võimaldavas staadiumis ja käib esimene korrektuur. Kultuurkapital on tekstitöötlusteks ka toetust andnud, ootame veel teist osatoetust. Soovime järgmise aasta 1. kvartali jooksul jõuda lõpliku trükivalmiduseni ja siis aasta jooksul ka kaante vahele saada, kui Kulka ja ka EOK toetaksid. Igal juhul see tuleb ESAS-i väljaanne ja on kõva sõna Eesti spordiajaloo varasalves.

Uurimistegevust on veelgi olnud. Märkisin ära spordimuuseumi teatmematerjali kogumise võistlustel esile tõstetud uurimusi: Jaan Ahi – parim võistlussarja ülevaade: „Harrastajate Hokiliiga algaastast kuni aastani 2012”, Jaan Roomets – parim bibliograafiliste andmete kogu Peeter Varrakust, Juhan Maidlo – parim dokumentaalse teatmematerjali kogu: „Valik dokumente Eugen Piisangu arhiivist”, Erlend Teemägi – parim retsensioon: „Eesti spordi taskuentsüklopeedia ja selle probleemid-vead”, Heino Jeret – „Nii kajastati

ENSV ajakirjanduses (Rahva Hää ja Noorte Hää) 1956. a. XVI Olümpiamängude ettevalmistamist ja kulgemist”, Ants Promet – „Mustandmaterjal raamatule „Unustamatud viiekümnendad” ja käsikirjale „Saavutused mootorratta- ja autospordis 1948–1963”“ ning ka Rein Järva – parim spordiala ajalugu: „Eesti meistrivõistlused korvpallis meestele 1925–1940 ja 1941–1955”.

Mitmeid uurimusi kandsid osakonna liikmed ette seltsiõhtuil: Aarand Roos kaks uurimust – „Kalevipoeg spordimehena” ja „Eesti sport Venemaal”, Valdur Tamming – „Autospordi arengust Eestis”, Juhan Sein – „Estonia võidusõiduautodest“, Rein Tammis – „Keila jalgpalli ajaloost”, Tiit Karuks – „Eesti spordi vahendamisest”, Jaak Ulman – „Eesti tennis 100”.

Seltsi ajalookonverentsil Tartus aasta tagasi teemal „Esimesed 20 spordiaastat taasiseseisvunud Eestis” astusid referaatidega üles Erlend Teemägi, Uno Aava ja Rein Järva.

Spetsiaalset koolitust me kahe aasta jooksul seekord läbi ei viinud, kui mitte arvestada ühte väga huvipakkuvaks kujunenud kitsama ringi külaskäiku Juudi Seltsi muuseumisse Tallinnas.

Juba palju aastaid oleme kord kuus korraldanud seltsiõhtuid, kuhu oleme kutsunud külalisi, kes on rääkinud üldjuhul oma sporditeest. Kahe aasta jooksul on meil külas käinud Paavo Kivine (muide tol seltsiõhtul oli kohal rekordarv osakonna liikmeid – 33 inimest, muidu üldjuhul 20 ja 30 inimese vahel), kes rääkis oma Palusalu ja Lurichi raamatutest, Jaanus Rahumägi – spordist ja veidi ka poliitikast, Sven Kolga – Nõukogude ja Eesti spordist 1970.–1990. aastateni, Rein Kilk – Eesti sõudmisest, aga ka tippvõistluste jälgimise kogemusest. Minister Langi külaskäik tõi seltsiõhtule palju inimesi. Omalt poolt teadvustasime ministri spordi vahendamise tähtsust ja tuletasime meelde, et riigil puudub spordiliikumise üldajaloo uuring ja teos ning praegu on esmakordselt saanud ajajärk, kus spordiriigil puudub oma spordi keskhäälkandja. Priit Tomson oli külas vahetult oma 70nda juubeli järel ja rääkis, ilmutades suurepärase mälu, huvitavalt oma sporditeest. Juubilar oli ka Charles Vallmann (80), kes pajatas samuti oma sporditeest. Selle hooaja külalised on olnud Meelis Loit, kellega oli juturing Eesti vehklemise suurepärasest edust uuemal iseseisvusajal ja Kristi Kirsberg – Eesti Spordiajakirjanike Liidu värske esimees(naine). Seltsiõhtud on inimesi huvitanud ja TLÜ raamatukogu kohviku tagaruum on alati puupüsti rahvast täis olnud. Uue üritusena algatas Uno Aava eelmisel hooajal seltsiõhtu lõpetuseks väikese mälu treeningu Eesti spordiajaloo küsimustes. See on olnud huvitav ja ka tänuväärne algatus, võiks seda võtta lausa minikoolitusena.

Oleme ka astunud samme spordi häälkandja reanimeerimiseks Eestis. Oleme sel teemal kohtunud kultuuriministri ja olümpiakomitee presidendiga ja neile teadvustanud vajadust kas nädalalehe või kuukirja järele. Paraku esialgu tulemuseta. Üsna hiljuti sondeerisime pinda sihtasutuse Kultuurileht tegevjuhi juures, kelle hinnangul võiks selline spordiväljaanne vabalt olla sihtasutuse mütsi all teiste kultuurilehtede ja -ajakirjade kõrval, kui vaid otsustajad vahendeid

suudaksid jaotada. Siinjuures ei kasuta ma sõna vahendeid leidma, aga just vahendeid jaotama või ümber jaotama. Eesti spordi rahaline käive aastas on päris muljetavaldav ja hea tahtmise korral oleks mõeldav kultuuri ühe alussamba, kehakultuuri ja spordi väljaanne taaselustada. Just ajaloolises plaanis on see korvamatu kahju Eesti spordikultuuriloole, et seda must-valgel enam ei jäädvustata tulevastele põlvetele.

Eelevat juttu kokku võttes näen ESAS-i ühte rolli selles, et olla survegrupiks, kes kahte olulist teemat – spordi üldajalugu ja spordi häälekandja – otsustajate kõrvu kannaks ja silmade ette viiks. Praegu ei näe Eestis teist sellist institutsiooni peale meie.

Osakonna juhatus oli meil 6-liikmeline (Uno Aava, Erlend Teemägi, Juhan Maidlo, Valeri Maksimov, Viive Reesar, Rein Järva). Kõik mu head kolleegid olid väga tublid – siinkohal neile suur tänu tehtud töö eest. Suur tänu ka kõigile teistele osakonna liikmetele ilma kellela seltsiõhtud poleks teoks saanud. Jõudu ja tervist teile kõigile Eesti spordi ajaloosalvede täitmisel. Väärtustage ja armastage ikka Eesti sporti tema ajaloos.“

Järgnesid sõnavõttud. Henn Karits tõi esile, et seltsiõhtutel on tore mõttekaaslastega kokku saada ja kiitis survegruppi (Rein Järva, Tiit Karuks ja Valeri Maksimov), kes on püüdnud mõjutada, et saaks ilmuma Eesti akadeemiline spordiajalugu, taastuks paberikandjal spordileht ja ka spordiajakiri, et eelmistega vahe liiga pikaks ei kujuneks. Ta tänas Rein Järvat Kassaris korraldatud kesk- ja Tallinna osakonna laiendatud juhatuste väljasõiduistungi korraldamise eest ja kinnitas, et Rein on vääriline juhtima edasi Tallinna osakonna tööd.

Ka Heino Sisask tänas Rein Järvat ja juhatust kaheaastase tubli tegevuse eest ja soovitas teha Eesti Postile märgukiri, et ilmuks rohkem kuulsatele sportlastele pühendatud postmarke. Ta tõi eeskujuks Lätit, kus on ilmunud palju spordimarke võistkondadest, medalistidest jne.

Sõnavõttudele järgnenud valimistel usaldati järgmisel kahel aastal osakonna juhtimine jällegi Rein Järvale ja juhatuseski jätkavad seniste liikmetena Viive Reesar, Uno Aava, Juhan Maidlo, Valeri Maksimov ja Erlend Teemägi ning seitsmenda liikmena lisandus sõnakas mees Henn Karits (*pildil sõna võtmas ESAS aastakoosolekul*).

Selle aasta viimane seltsipäev lõppes Rein Järva koostatud viktoriiniga, milles osalenud neljast 5-liikmelisest võistkonnast osutus parimaks koosseis: Einart Alus, Gustav Kiristaja, Juhan Maidlo, Ilmar Pendre ja Heldur Tuulemäe.

ESAS ARUANDE-VALIMISKOOSOLEK

Ille Palm

28. novembril kogunes poolsada seltsiliiget Eesti Spordimuuseumi, et vaagida kahel eelmisel tegevusaastal tehtut ja seada sihid järgneviks kaheks aastaks.

Koosoleku avas seltsi esimees Enn Mainla, kinniti päevakord ja valiti koosoleku juhataja (Enn Mainla) ning sekretär (Ille Palm).

Eesti Spordiajaloo Seltsi juhatuse XII koosseisu aruande tegevusperioodi 28.11.2011 – 28.11.2013 kohta esitas Enn Mainla (vt foto), toome selle ära pisut kärbituna:

Kaks aastat tagasi, ESAS täiskogu 11. aruande-valimiskoosolekul tagasi valitud seitsmeliikmeline juhatuse jättis ka ametiülesanded endiseks, st esimehe Enn Mainla kõrval asusid tööle aseesimeestena Rein Järva ja Paul Kuldkepp (tõsi, maist 2012 sundis elu Pauli oma tegevust peatama), teadussekretärina Juhan Maidlo ja kirjatoimetajana Ille Palm, laekur-varahoidja kohustus jäi Rait Männiku ja pressiküsimused Valeri Maksimovi hooleks. Ka revisjonikomisjoni otsustati usaldada endiselt, seega juhatuse tegevusel hoidsid silma peal Mai Luik, Endla Peets ja Aime Tobi. Seltsi raamatupidamise aastaaruande koostamisel saadi abi Hilja Nõmmejalt, spordimuuseumi endiselt raamatupidajalt.

Kõigepealt kurvemast küljest: see kaks aastat on meie keskelt viinud manalateele head seltsikaaslased Aigar Saliste, Astrid Veltsmaa, Endel Puri, Raul Orava ja Toomas Aringu. Kuigi õnneks pole pärast maikuist üldkogude kedagi lisandunud, oleme ikkagi nukrad.

Seltsist astus välja kaks liiget ja 11 oma liikmekohustust eiranud seltsikaaslast olime lõpuks sunnitud ise välja arvama, seega kahe aasta kaotused on kokku 18 liiget. Siiski pisut aitab kaotusi korvata 12-liikmeline juurdekasv, nende hulgas saame eelmistel koosolekutel tutvustatutele lisaks esitleda veel kolme uut liiget – Tõnu Lauk, Valli Koplus ja Tiiu Kuuse. Seltsis on hetkel 135 liiget ja tahaks loota, et see arv pigem suureneb kui kahaneb, kuigi liikmeskonnast 47 on jõudnud üle 80 eluaasta piiri ja endiselt teeb muret 60nest nooremate juurdekasv.

Juhatus pidas regulaarselt ja vajadusel nõu, kuid seda kaasajale kohaselt enamasti elektroonilisel teel või arutati probleeme ka telefonitsi jooksvalt töö käigus. Ja saan oma kolleege ainult kiita kaasamõtlemise, kaasatöötamise eest.

Traditsiooniliste seltsipäevade (18) esinejateks olid Uno Aava, Vello Lään, Heino Sisask, Toomas Matvere, Tõnis Matsin, Aarand Roos, Juhan Maidlo, Kalle Voolaid, Henn Põlluste, Henry Põvvat, Elle Laisaar, Rainer Vassiljev, Aare Kuum, Gert Kullamäe, Arvo ja Assar Kütt, Toomas Berendsen, Sirje Eomõis ja Eerik Kedars. Kahel seltsipäeval meenutati teenekaid spordiajaloolasi: 2013 aasta 13. veebruaril täitis 110 aastat Johannes Laidvere ja 2. aprillil 100 aastat Ruudi Toomsalu sünnist. Eelmise aasta mais toimunud koolitusel harisid meid internetiavarustest kasuliku leidmise kergendamiseks Aune Anton ja Aare Oja ning Tiit Karuks tutvustas oma raamatut „101 Eesti spordilugu”. Sellel aastal oli teemaks spordimeedia kõigis avaldusvormides ja kõige enam õpetlikku kuulsime Vello Läänelt.

Tallinna osakonna klubiõhtutel oli samuti huvitavaid kohtumisi, kuid pealinnas toimunud räägib lähemalt Tallinna osakonna esimees Rein Järva.

Aruandeperioodi jääb kaks suvekooli Vaibas, Võrtsjärve kaldal Põltsamaa valla puhkebaasis, seda ikka Paul Kuldkapi ja ta proua Maie agaral kaasabil. Möödunud aastal haris kuulajaid regionaalsest sporditegemisest Mulgimaa näitel Viljandimaa spordijuht Ilmar Kütt ja teine koolitund oli kahekordse olümpiamehe Enn Selliku sisustada, kellelt kuulsime nii mõndagi huvitavat tema sporditee ja N Liidu spordisüsteemi kohta. Selle aasta augustis oli esimesel päeval kooliõpetaja rollis Eesti Olümpiakomitee asepresident Toomas Tõnise, kes rääkis läbi enda sporditee ja mälestuste Eesti spordist mitmel tasandil, Eesti jõudmisest tagasi olümpialiikumisse taasiseseisvumise järel ning olümpialiikumisest muutuvast maailmast ja Rahvusvahelisest Olümpiakomiteest tänapäeval. Teisel päeval oli lektoriks Jyväskylä ülikooli abiprofessorist ajaloodoktor Heikki Roiko-Jokila, kelle uurimisvaldkond osutus kuuldu järgi erakordselt laiaks, sealhulgas ka spordiajalugu hõlmavaks. Professor on praegu ka Soome Spordiajaloo Seltsi esimees ja loomulikult oli juttu põhjanaabrite eeskujuvast tegevusest spordiajaloo vallas. Ettekandja kinkis meie seltsile soomlaste seltsi seniilmunud väljaannete tüsedat paki.

Regioonidest väärrib endiselt kiitmist Pärnu, kus ajaloopäevade korraldamisega on jõutud 18. järjenumbrini. Viimased korrad on korraldamise raskus peamiselt olnud Heldor Kääratsi ja Priit Neeme õlul. 17. päevale andsid

sisu Henn Sepp ja Vambola Remmel, kelle meenutused ulatusid väga kaugetesse aegadesse, sest tegu on 90-aastaste meestega. 18. ajaloopäeval peeti mullu meie seast lahkunud Pärnumaa tuntud 19 sportlase meenutamise kõrval meeles ka tänavu 80 aastaseks saanud spordiinimesi. Päeva peaesinejana saabus kohale Pärnus Aldo Palginõmme juures oma sporditeed alustanud Gert Kanter.

Ka väärrib tunnustust Ilmar Taluste, kes oli peakorraldaja ajaloopäeval, kus meenutati Kohtla-Järvel 60 aastat kestnud maadlussporti ja sellel aastal ta oli tegev K-Järvel Eesti raskejõustiku 125. aastapäeva tähistanud ürituste läbiviimisel.

Loomulikult olid spordiajaloo seltsi liikmed osalised veel paljudes spordiajaloolistes ettevõtmistes, mida küll selts otse ise ei korraldanud, kuid mis seltsi liikmete aktiivsel toel ja osalusel teoks said.

Seltsi Teatajat koostas ja toimetas Enn Mainla tavapäraselt rütmis, mis tähendab 8 numbrit, so numbreid 60 – 67 kokku 188 leheküljel.

ESAS on olnud jätkuvalt Eesti Spordimuuseumi koostööpartneriks traditsioonilistel teatmematerjali kogumise võistlustel, mis nüüd jõudis juba 36. korrani. Kahe aasta saak on 82 tööd 72 autorilt, kellest seltsi osakaal on rõõmustavalt suur ja auhinnasaajatest üle poole olidki seltsiliikmed ning mõlemal aastal oli nende hulgas Nora Kutti ja Rein Järva.

Pisut sai kannatada rahvusvaheline kontakt, sest käimata jäi mõlemal aastal ISHPESi konverentsidel, kuna ei Rio de Janeirosse ega ka Taipeni sõitu ei kannatanud rahakott välja. Lähemate naabritega siiski suhtlust arendati. Eelmisel aasta osaleti Soome sõsarühingu 20. aastapäeva seminaril, kus meie seltsi poolse ettekande pidas muuseumi direktor Daimar Lell. Jõulu eel käidi Riias konverentsil „Baltimaade sportlaste esimesed sammud olümpia-mängudel“, kus meenutati Eesti ja Läti sportlaste saadud esimest olümpiakogemust 100 aasta tagusest Stockholmist.

Möödunud kahe aasta jooksul sai spordiajaloosõber panna oma raamaturiivulisse nii mõnegi sisuka väljaande, mille üllitajaks on olnud meie seltsikaaslane. Tavapäraselt oli üheks selliseks raamatuks spordi aastaraamat, mille väljaandja rollis on nüüd Spordikoolituse ja -teabe sihtasutus, kus koostajate hulgas ka meie liige Aare Oja, kuid abiliste hulgas on teisigi seltsi liikmeid. Esiletõstmist väärrib Juhan Maidlo aastatepikkuse pingutuse tulemusena ilmunud Kalevi ajaloo V köide – „Liidrid“. Margus Sööt koostas raamatu malemeister Hillar Kärnerist. Vello Lääne paljude tegemiste kõige paksem väljund on üle 1000-leheküljeline „Kes on kes? Kes on kus? Kaugete maade eestlased“, kus üsna palju on juttu spordiinimestest. Märksa õhemad on „Sada sporti“ ja „Kuus aastakümnet Tartu Kalevi Kergejõustikukoolis“. Tiit Lääne pole ka seekord tava rikkunud ja tema nimi on rohkem kui ühe raamatu kaanel: 2012. aastal koos Enn Hallikuga kokku pandud „Viljandimaa spordiloost 1945–1965“ on ka mitme teise seltsi liikme osa, jätku sai olümpiamedalimeeste sari raamatuga Martin Kleinist, ilmus „Jäähoki Eestis ja maailmas“ ja sellel aastal nägi trükivalgust „Jõgevamaa spordielu – algusest tänaseni“ I osa. Noor kolleeg

spordimuuseumist Siim Randoja koos Kalle Voolaidiga koostasid „Gigantide duell: Eesti ja USA suurheitlused korpalliväljakutel“. Tiit Karuks pani kirja „Elu nagu kümnevõistlus. Ajad. Olud. Kaasteelised.“ Ilmselt kõige värskem trüki – „Elu- ja ralliradadel“ ilmus mõned päevad tagasi Uno Aava sulest. Ja üks neid seltsiliikmete tegemiste tunnistusi ole teisigi. Üks küll teiste kirjutatud pealkirjaga „Karka“ (toimetaja Kristi Kirsberg), kuid jutt meie seltsi lahkunud (2010) liikmest Enno Karrisost.

Meie seltsile katust, st peavarju pakkuvast Eesti Spordimuuseumis on see aasta möödunud muuseumi 50. juubeliaasta tähe all ja üks seltski ole toimunud mitmekesistest üritustest osa saanud ja pisut ka andnud. Veel viimane võimalus selleks on osalemisega järgmisel nädalavahetusel juubeliaasta lõppakordiks oleval esinduslikul rahvusvahelisel konverentsil „Olympic Memory“.

Meie suurima murekoha – Eesti akadeemilise spordiajaloo koostamise küsimuses on viimasel ajal mingeid arenguid siiski toimunud, sest see on esitatud vabariigi 100. sünnipäeva ettevõtmiste programmi, nagu me selle kolleeg Rein Järva idee seltsi poolt välja pakkusime. Kuidas, mis mahus ja sisus see teoks võiks saada, on veel üsna lahtine. Õnneks on kultuuriministeerium ja EOK mõtte omaks võtnud, kuid kahjuks realiseerimise käik pole seltsi arvates kõige paremaid radu käinud. Siinkohal on tänusõnad Rein Järvale, kes visalt on seda teemat päevakorras hoidnud ja lahendusi otsinud.

Nagu ikka, pisut ka finantskülgelt. Eespool kuulsite, et liikmemaksude laekumise vaevalisus sai kirvemeetodil lahenduse ja loodame, et rohkem me selliste probleemide ette ei sattu. Aga selge, et liikmemaksudest üksi ei piisa seltsi tegevuse finantseerimiseks. Meeldiv muidugi, et Eesti Kultuurkapital pole meid päris unustanud, kuid kahjuks viimastel aastatel siiski toetanud vähem kui varem. Õnneks on mitmed seltsiliikmed oma õla alla pannud ja siinkohal neile kõigile suur tänu. Selle aasta põhjalik rahaasjade aruanne esitatakse majandusaruande kinnitamisel maikuus.

Lõpetuseks tänan kõiki seltsikaaslasi, eriti juhatuse liikmeid, kellega koos on seltsielu vedamine palju meeldivam olnud. Jääb üle soovida kõigile seltsikaaslastele tervist ja jaksu spordiajaloo talletamisel!”

Koosolek jätkus Tallinna osakonna aruande (vt lk 10–13) kuulamisega Rein Järva (fotol) esituse ja revisjonikomisjoni esinaise Mai Luige ülevaatega seltsi rahalisest seisust. Ettekannete kohta küsimusi ega sõnavõtte ei olnud.

Seejärel seltsi juhatuse ettepanekul valiti üksmeelselt uueks auliikmeks, võimlemisajalooga, eriti naisvõimlemise jäädvustamisega edukalt tegelenud, seltsi juhatuses aastatel 1997–2003 kirjatöötajana tegutsenud Linda Jaanson.

Seltsi kiidutunnistused said Ille Palm ja Uno Aava ning tänukirja pälvisid Henn Karits, Tiit Karuks, Paul Kuldkepp, Heldor Käärats, Priit Neeme, Daimar Lell, Mai Luik, Siim Randoja, Aarand Roos ja Jaak Ulman.

Järgnesid uue esimehe, juhatuse ja revisjonikomisjoni valimised. Seltsi esimeheks valiti üksmeelselt tagasi Enn Mainla (teisi kandidaate ei esitatud). Juhatuse liikmekandidaatideks esitati: Juhan Maidlo, Valeri Maksimov, Rein Järva, Rait Männik, Ille Palm, Siim Randoja, Helle Artel. Ille Palmi enesetaanduse järel valiti ülejäänud kuus üksmeelselt juhatusse. Revisjonikomisjon hääletati tagasi endises koosseisus: Mai Luik, Endla Peets ja Aime Tobi.

Peale mõttevahetust kultuurkapitalilt toetuse saamise võimaluste üle mindi kohvipausile, et siis jätkata ettekandepäevaga.

*Ille Palmile ulatab kiidutunnistuse
Enn Mainla*

ETTEKANDEPÄEV “EESTI TENNIS 100”

Spordiajaloo seltsi sünnipäeva, 28. novembri õhtupoolik oli pühendatud tennise ajaloole, kuna Eesti tennisel täitus 100. tegutsemisaasta. Spordimuuseumi saalis sellel puhul avatud esindusliku tennisenäituse vitriinide vahel võttis istet poolsada huvilist, et kuulata ettekandeid-meenutusi selle haarava sportmängu huvitavamatest episoodidest. Ülevaate Eesti tennis sajandipikkusest teest andis Jaak Ulman. 1960.–1970. aastate meie tennisetippe Hindrek Sepp meenutas oma elu koos tennisega ja kaasteelisi. Tennisekohtunikuna tunnustust võitnud Aavi Dobrõš rääkis nii mõnegi oma pika karjääri jooksul juhtunud huvitava seiga. Huvitavad ja elavad esitused kutsusid esile küsimustetulva ja elava mõttevahetuse.

Hindrek Sepp, Jaak Ulman ja Aavi Dobrõš

UUS JUHATUS PIDAS ARU

Kohe peale aruande-valimiskoosolekut pidas valitud uus ESAS juhatus ära esimese koosoleku. Esimehe Enn Mainla ettepanekul jagati juhatuses ülesanded alljärgnevalt: ühe aseesimehena jätkab Tallinna osakonna esimees Rein Järva, teine aseesimees on Rait Männik, teadussekretär Juhan Maidlo, kirjatoimetaja Siim Randoja, laekur-varahoidja Valeri Maksimov ja regionaalsed küsimused jäid Helle Arteli lahendada. Otsustati ka, et uuel aastal jätkatakse seltsi tegevust allpool (lk 30) toodud tegevuskava alusel.

„SUPER-EESTI“ KAUBAMAJAS *Siim Randoja*

Novembrikuul olid Tartu Kaubamaja III korrusel välja pandud auhinnatud näituse "Super-Eesti" valitud palad.

Väljapanek, millega esmakordselt sai tutvuda ülemöödunud suvel spordimuuseumis, tutvustab kujutlusvõime piire nihutades spordi erilist rolli Eestis. Meie ajalugu on rikas nii

erakordsete sporditähtede, ainulaadsete saavutuste ja meeletu entusiasmi poolest sellele kõigele kaasa elada. Just säärasest kirklikust tundest lähtuvalt ongi näitus saanud oma veidi üle vindi keeratud sisu ja vormi. Ainulaadsel näitusel on esindatud nii meie legendaarsed jõumehed, suurimad saavutused, aga ka allveekabe, saltoga kaugushüpe ja palju-palju muud erakordset.

*Näitus „Super-Eesti“
Tartu kaubamaja III
korruse näitusteseinal*

15. Eesti muuseumide festivalil parimaks tunnistatud näituse stendivalikut on võimalik iseseisvalt soovi korral ka mujal eksponeerida.

SPORDIPIDU ROCCA AL MARES

Rocca al Mare kaubanduskeskuses Montoni kaupluse ees toimus 30. novembril suur spordipidu, kus esitleti Sotši 2014 olümpiamängude paraadrõivaste kollektsiooni Montonilt ning võistlus- ja treeningrõivaste kollektsiooni ISC-lt. Ka oli Eesti Spordimuuseumis koostatud näituse “Eesti spordi pildid” esmaesitlus. Eesti Olümpiakomitee 90. aastapäevale pühendatud näitus viib vaataja suurele jalutuskäigule läbi Eesti spordiloo eredamate hetkede, uudistada saab suurt hulka põhjalikult kommenteeritud fotosid 19. sajandi lõpust kuni tänase päevani välja. Lisaks spordipiltidele sai tutvuda ka varasemate olümpiamängude riietusega ning imetleda ainult selleks päevaks Rocca al Maresse jõudnud viit olümpiakuldmedalit! Auväärse koha spordipeol olid leidnud kahekordsete olümpiavõitjate Kristina Šmigun-Vähi, Andrus Veerpalu ja Erika Salumäe medalid.

Olümpiarõivaste kollektsioonid olid Rocca al Mares külastajaile uudistamiseks väljas kuni detsembri keskpaigani. Taustaks olnud näitust “Eesti spordi pildid” sai näha ka spordiaasta lõpetamisel 27. detsembril Nokia Kontserdimajas spordiaasta pidulikul lõpetamisel “Spordiaasta tähed 2013” ja saab kindlasti veel ka edaspidi siin-seal näha.

VÄRSKE ESVL PRESIDENT RAHVA EES

Sven Kolga 27. novembril ESVL aruande-valimiskoosolekul oma programmi tutvustamas

Seltsipäeval 4. detsembril Eesti Spordimuuseumis oli kohtumine teeneka spordijuhi ja värske Eesti Spordiveteranide Liidu presidendi Sven Kolgaga.

Ettekandja alustas oma juttu lapsepõlve meenutustega ja jõudis välja tänasesse päeva. Sinna vahele mahub pikk ja sisukas koos spordiga käidud tee.

Oma spordisaavutustest tõi Sven Kolga esile juba noorte korvpalli-võistkonnas jõudmise Eesti paremiku ja edukat esinemist ka üleliidulisel

areenil. Sooja sõnaga meenutas ta oma treenereid Valdur Tammingut ja Märt Sepikut. Hiljem jõudis ta TPI meeskonnas Eesti karikavõitjaks (1970) ja sai Metallisti meeskonnas Eesti meistrivõistlustel kaks pronksi (1979 ja 1980). Sven Kolga pole korvpalli harrastamist jätnud ka vanemas eas. Ta on ka paljukordne Eesti seenioride meister korvpallis ja aastast 1989 osalenud regulaarselt veteranide maailmamängudel.

Suurema panuse Eesti sporti on ta siiski andnud spordiametnikuna. Kohe peale TPedI kehakultuuriteaduskonna lõpetamist 1972. aastal suunati Sven Kolga tööle ENSV Spordikomitees vanemtreeneriks, siis edasi tõusvas joones: õppespordiosakonna juhataja asetäitja ning spordimeisterlikkuse osakonna ja spordivalitsuse juhataja, 1988–1991 koondise Eesti Sport peadirektor, 1991–1993 Läänemere mängude direktor. Kõigist neist tegemistest oli ettekandjal rääkida huvitavaid seiku.

Edasine elu viis Sven Kolga küll spordiväliste ametite juurde, kuid sport jäi südamesse sellegipoolest ka 1993–2000 Eesti Loto peadirektorina ning 2000–2003 Olympic Casino Leedu ja Läti tütarettevõtete peadirektorina. Nii on ta olnud 1992–1996 uisuliidu president, kuulunud 1995–1996 kergejõustikuliidu juhatusse. Aastast 1992 on Sven Kolga EOK liige, 1997–2000 kuulus ka EOK täitevkomiteesse ja aastast 2001 EOK esindajate kogusse. Enne EOKga ühinemist (2001) oli ta neli aastat ka keskliidu juhatuses. Keerulise, kuid meelde jääva ülesandena tõi ta esile Eesti delegatsiooni juhi kohustusi 1998. aasta Nagano taliolümpiamängudel. Viimane pikem töö oli AS-i Spordiennustus juhatusel liikmena 2003. kuni 2011. aastani.

Sven Kolga rääkis ka oma viimase aja tegemistest, mille hulka kuulub Gustav Adolfi Gümnaasiumi vilistlasena kooli spordiringi 100. aastapäeva puhul koostatud väljaande „Gustav Adolfi Gümnaasium – ikka esimene“ ilmumise korraldamine ja samuti kultuuriministeriumis EOK esindajana Eesti spordiajaloo koostamise küsimustele lahenduste otsimine.

Gustav Adolfi Gümnaasiumi spordiringi 100. juubeli tähistamisel ja raamatu esitlusel kooli spordisaalis 5. oktoobril esines ka teine vilistlane Rein Järva

SPORDIMUUSEUMI JUUBELIKONVERENTS

Daimar Lell

Dorpati konverentsikeskuses 7.–8. detsembril toimunud Eesti Spordimuuseumi juubeliaastat lõpetanud konverentsile “Olümpiamälu/Olympic Memory” oli saabunud sadakond osalejat 9 riigist.

Kaugemad tulijad olid Hiinast ja USA-st, rõõmustavalt palju võis kohata naaberriikide spordimuuseumide esindajaid. Rohkete esinejate tõttu oli ka konverentsi teemade ring lai. Kahe päeva jooksul kuuldud-nähtud 22 ettekandes käsitleti olümpiaajaloo erinevaid aspekte, spordi inspireerivat rolli ühiskonnas, spordimuuseumide tegevust maailmas jne.

Konverentsist osavõtjad Dorpati konverentsikeskuse saalis

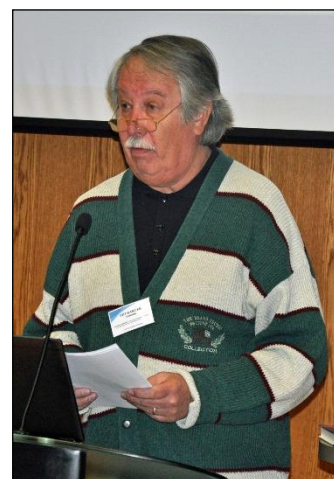
Spordimuuseumi, järjekorranumbrilt 25. konverentsi avasid muuseumi direktor Daimar Lell ja Eesti Olümpiakomitee president Neinar Seli, kes rõhutasid spordipärandi säilitamise ning mõtestamise üha kasvavat rolli tänapäeva ühiskonnas. Konverentsi modereeris ESM teadussekretär Kalle Voolaid.

Neinar Seli ja Daimar Lell

Kalle Voolaid

Tiit Karuks

Konverentsi sisulise osa juhatas sisse olümpiatemaatika. Sellega tehti sümboolne kummardus 8. detsembril oma 90. aastapäeva tähistanud Eesti

Olümpiakomiteele ning meie olümpialiikumisele tervikuna. Teenekas spordiajakirjanik Tiit Karuks võttis emotsionaalselt kokku oma olümpiamälu ning võrdles erinevatel aegadel ning erineva riigikorra tingimustes toimunud mängu ajakirjaniku pilgu läbi. Kahekümne aasta taguste sündmuste telgitaguseid avas Eesti Olümpiakomitee tegevuse taastamise ning meie koondise taas olümpiamängudele jõudmise protsessis osalenud Gunnar Paal. Northern Kentucky (USA) ülikooli professor Alar Lipping tegi aga põneva tagasivaate 1924. aasta Pariisi olümpiamängudele. Antra Gulbe Läti Spordiakadeemiast keskendus Läti

Gunnar Paal

Alar Lipping

Antra Gulbe

ja Eesti käimistraditsioonidele, tuues välja huvitava omapära, et eriti edukad olnud just meie piirialadelt pärit käijad.

Esimese konverentsipäeva teine pool algas eelretsenseeritava teadusajakirja *Folklore* spordimuuseumi 50. aastapäevale pühendatud sporditeemalise erinumbri tutvustusega. Nii ajakirja peatoimetaja Mare Kõiva kui toimetaja Piret Voolaid rõhutasid sporditemaatika kui uurimisobjekti universaalsust paljude erialade teadlastele. Ajakirja avaartiklis näiteks analüüsib Piret Voolaid koos Liisi Lainestega 2011. aasta aprillis tervet Eestit raputanud Andrus Veerpalu dopinguskandaali folkloorseid mõjusid ja järellainetusi internetis.

Enn Mainla Eesti Spordimuuseumist tutvustas 1934. aastal I Eesti Mängude raames toimunud kehakultuurinäitust kui esimest tõsisemat katset luua Eestisse spordimuuseum. Põhjaliku ülevaatega spordirajatistest meie arhitektuuriloos astus üles Leele Välja Eesti Arhitektuurimuuseumist.

Päeva lõpetasid välisesinejad. Soome Spordimuuseumi direktor Pekka Honkanen tutvustas Helsingi olümpiastaadioni ning seal asuva spordimuuseumi rekonstrueerimiskavasid, mis praeguse plaani järgi peaksid teostuma 2018. aastaks. Ieva Brazauskaite Leedu Spordimuuseumist andis ülevaate sealse muuseumi olümpiakollektsioonist. Velikije Luki Kehakultuuri- ja Spordiakadeemia rektor Vjatšeslav Šljahtov tutvustas Pihkvamaa spordi- ja olümpia-

Küsimust ettekandjale esitab Juhan Unger Leele Välja Pekka Honkanen

muuseumi kontseptuaalseid aluseid, sama akadeemia sotsiaal-humanitaarteaduskonna dekaan Dmitri Beljukov peatus aga Venemaa olümpiaajaloo regionaalsetel aspektidel.

Pühapäeva, 8. detsembri hommikupoolne sessioon oli tervikuna Eesti Spordimuuseumi keskne. Konverentsipäeva avas muuseumi direktor Daimar Lell, kes peatus mõningatel aspektidel spordiajaloo kirjutamisel Eestis läbi aegade. Muuhulgas kinnitas ta muuseumi valmisolekut lüüa kaasa Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks kavandatava Eesti spordiajaloo üldteose koostamisel.

*Ieva Dmitri Beljukov ja Vjatseslav
Brazauskaite Šljahtov Šotsi taliOM maskottidega*

Kaie Voolaid ja Aune Anton tutvustasid muuseumi kogude haldamist läbi aegade. Kuulajad said muuhulgas teavet ka Eesti muuseumide veebivärava MuIS kasutusvõimalustest. Helve Parmas andis põhjaliku illustreeritud ülevaate sel sajandil vaatajate ette jõudnud muuseumi näitustest. 1967. aastast muuseumis töötav Aime Pärnakivi meenutas aga nõukogudeaegset muuseumisüsteemi ning muuseumis töötamise võlusid ja valusid. Sessiooni lõpetas Kaarel Antons filosoofilise aruteluga

Daimar Lell

spordimuuseumi orientatsioonist, tegevuspiiridest ning -vabadusest (spordi)kogukonna muuseumina.

Kaie Voolaid Aime Pärnakivi Kaarel Antons Aune Anton Helve Parmas

Konverentsipäeva teise poole juhatasid sisse spordimuuseumiga oma igapäevases tegevuses tihedalt kokku puutuvad institutsioonid ja isikud. Muuseumi ja Eesti Olümpiaakadeemia sünergias toimivaid projekte (kooliolümpiamängud, Hackenschmidt raamatuauhinna väljaandmine jne) tutvustas olümpiaakadeemia tegevjuht Heigo Klaos. Sporti ja muuseumit oma inspiratsiooniallikana kirjeldas lastekirjanik Mika Keränen. Kultuuri ning sealhulgas spordi suurkujudest kui kogukondade sümboolsest kapitalist kõneles ning nende samade suurkujude abil kohaliku identiteedi kujundamise võimalusi analüüsis Luunja kultuuri- ja vabaajakeskuse juht Toomas Aru.

Mika Keränen Heigo Klaos Toomas Aru Chen Qin Suvi Kuisma

Sarnaselt esimese päevaga lõpetasid ka teise päeva väliskülalised. Spordikultuuri populariseerimise uutest võimalustest Hiinas andis ülevaate Pekingis asuva spordimuuseumi näitel Chen Qin. Eesti Spordimuuseumi ühe

pikaajalisema välispartneri, Varssavis asuva spordi- ja turismimuuseumi direktor Tomasz Jagodzinski pakkus kuulajatele meeleoluka ülevaate kahe muuseumi senisest 40 koostööaastast. Konverentsi lõpetas Suvi Kuisma Lahti Suusamuuseumist, tutvustades spordi esitlemise võimalusi muuseumis, aga ka sealse muuseumi uuenemisplaane.

Fotodel (vasakult): tervitussõnu lausumas spordimuuseumi sünniaegade ERMi direktor Aleksei Peterson; ERMi praegune direktor Tõnis Lukas andmas ESM direktorile Daimar Lellele üle oma isa, Tallinna KKT I lennu lõpetaja materjale; Contra kandmas ette oma ajaloolist poeemi „Sport ja muuseum“

Kuulajaid-vaatajaid kogunes seekordsele konverentsile kahe päeva jooksul üle 100. Lisaks oli esmakordselt kõigil huvilistel võimalus spordimuuseumi konverentsist osa saada internetis on-line ülekande vahendusel. Positiivne vastukaja sellele annab tunnistust, et sedagi võimalust kasutati agaralt.

ESM direktor Daimar Lell konverentsi lõpetaval galal muuseumi juubelitorti lahti lõikamas

Konverentsi korraldajad tänavad kõiki osalenuid. Konverentsi “Olümpiamälu/Olympic Memory” läbiviimist toetas Eesti Kultuurkapital.

SPORDIMUUSEUMI NÄITUS TALLINNA LENNUJAAMAS

Daimar Lell

Eesti Spordimuuseumis Eesti Olümpiakomitee 90. aastapäevaks valminud ingliskeelse näituse „Estonian Sport in Pictures“ võib nüüd leida lennujaama väravast nr 4 (vt foto).

Näitus viib vaataja suurele jalutuskäigule läbi Eesti spordiloo eredamate hetkede, uudistada saab suurt hulka põhjalikult kommenteeritud fotosid 19. sajandi lõpust kuni tänase päevani välja. Väljapanek algab kahe vägeva Georgiga – Lurichi ja Hackenschmidtiga – ning lõpeb tänavuse aasta sangarite ja tähtsündmustega.

Eesti Olümpiakomitee presidendi Neinar Seli sõnul pakub Eesti spordilugu põnevaid hetki ja võimsaid emotsioone nii oma rahvale kui ka Eestit väisavatele väliskülalistele. „Loodan, et Eesti külalised leiavad näituselt nii uusi teadmisi kui ka äratundmisrõõmu, oma inimestele aga tulevad meelde kõik need ülevad hetked ja võidurõõm, mis meie rahva eneseteadvust sajandi vältel on toinud,“ ütles Neinar Seli näituse avamisel 20. detsembril.

Tallinna Lennujaama juhatuse liige Erik Sakkov lausus, et Tallinna Lennujaam püüab pidevalt üllatada uuendustega, muutmaks lennujaamas viibimise aega külastajatele huvitavamaks ja sisukamaks. „Maailma suurimaks lennujaamaks ei saa me kunagi, küll aga maailma hubaseimaks ning just selle poole püüdlemisega kavatseme ka jätkata,“ rääkis Sakkov.

Eesti Olümpiakomitee ümmarguse tähtpäeva puhul valmis spordimuuseumis kaks identset näitusevarianti. Lennujaamas eksponeeritud ingliskeelse kõrval ka juba eespool vihjatud eestikeelne „Eesti spordi pildid“. Rändavatena mõeldud näitused on kergesti monteeritavad ja võimalik eksponeerida soovi korral mujalgi.

MÄLESTADES PEET RAIGI

Rein Järva

Pööripäeva 21. detsembri hiline pärastlõuna Paide Spordihallis. Kohale on saabunud arvukas valdavalt vanema põlvkonna võrkpallipere ja ka teised kutsutud asjaosalised. Üheksa päeva varem on täitunud Paidest pärit Eesti võrkpalli suurkuju Peet Raigi sünnist 75 aastat, neist viimased 15 aastat oleme

Eesti võrkpalliradu käinud juba ilma temata.

Peeti esimene kaasa, Kulle Raig, spordirahvale tuntud kui võrkpalliraamatu „Esimene üles“ autor, oli teinud suure organiseerimistöö, et teoks teha Erik Lillo viis aastat tagasi välja käidud idee – panna võrkpallilegendile üles mälestustahvel-bareljeef (*fotol*). Ja nüüd, tänaseks päevaks oli kõik selleks valmis, et skulptor Tiiu Kirsipuu käe alt tulnud stiilne kunstiteos

avada. Alustuseks tervitussõnad võrkpallipresidendilt Hanno Pevkurilt, Paide volikogu esinaiselt Kersti Sarapuult ja Kalev-68 meeskonna liikmelt Kalle Kukelt. Maestrote Olav Ehala ja Lembit Saarsalu poolt musitseeritavate igihaljaste 60. aastate lemmiklugude saatel tõmbavad Peet Raigi kaks järeltulevat põlve bareljeefilt maha katte. Emotsionaalsed hetked toovad nii mõnelegi kohaletulnule liigutuspisara silmanurka. Üks omanäoline jälg Eesti spordiajaloo jäädvustamisel, mida võimalusel võiks järgida, on teoks saanud.

Eesti Spordiajaloo Seltsi esindasid üritusel kuldse Kalev-68 võrkpallimeeskonna liige Henn Karits ja lemmikalana kõige rohkem võrkpalli vahendanud endine raadiomees Erik Lillo, kes muide parimal kombel õhtuüritust juhtis ning seltsi juhatusest võrkpalliajakirjanik ja -ajaloolane Valeri Maksimov ja nende ridade autor.

Järgnenud kehakinnituse lauas meenutati humoorikate seikadega mälestamisväärselt spordimeest ning usumatult tabava mõtteteraga pani sellele punkti Kulle Raigi ütlus „Peet Raig oli mitte ainult Eesti võrkpallis, vaid kogu oma elus sündmus, mitte juhtum!“ Kes vähegi Peet Raigi tundsid, võisid seda ainult kinnitada.

JOONISTUSVÕISTLUS „SOTŠI 2014“

On välja kuulutatud suur omaloominguliste taliolümpiaplakatite joonistusvõistlus "Sotši 2014"! Parimaid ootavad auhinnad ning võidutöö jääb Sotši olümpiaaraamatusse trükituna igaveseks Eesti spordilukku.

Joonistusvõistlus kestab 16. oktoobrist 2013 kuni 23. veebruarini 2014 ehk Sotši olümpiamängude lõpuni ning osaleda saavad kõik noored soovijad.

Parimad tööd selgitab žürii välja neljas erinevas vanuserühmas: eelkooliealised lapsed, algklasside, keskastme ja gümnaasiumi õpilased. Iga vanusegrupi kolm paremat saavad auhinnad. Kõik lapsed saavad joonistada just sellise taliolümpiamängude teemalise plakati nagu

neile meeldib – kujutada võib nii Eesti sportlasi, hingelähedasi võistlusalasid kui ka muud olümpiateemalist või Sotši mängudega seonduvat. Joonistusvõistlusel osalemiseks on kaks võimalust:

1. Piltide joonistamine kohapeal Eesti Spordimuuseumis. Kuna joonistuskomplektide arv on piiratud, palume joonistama tulla soovivatel suurematel gruppidel (lasteaiarühmadel ja klassidel) end registreerida telefonidel 730 0750 või 730 0752. Joonistusvõistlusele eraldi piletit ei ole, sisse pääseb näituse piletiga. Eelkooliealistele on sissepääs spordimuuseumisse tasuta.

2. Piltide saatmine posti või e-posti vahendusel. Joonistatud pildid võib saata aadressile Eesti Spordimuuseum, Rüütli 15, Tartu, 51007 või e-postiaadressile rita@spordimuuseum.ee

Kõik tööd tuleb varustada joonistaja andmetega (nimi, vanus, kool/klass või lasteaed ning kontaktandmed). Peavõidu (kõikide vanuserühmade kokkuvõttes parim töö) saanud töö kuulutatakse välja 10 päeva jooksul pärast taliolümpiamängude lõppu ning see leiab oma koha ilmuvas Sotši olümpiaraamatus. Žürii võib raamatusse valida välja ka rohkem kui ühe töö.

XXXVII TEATMEMATERJALI KOGUMISE VÕISTLUS

Eesti Spordimuuseum koostöös Eesti Spordiajaloo Seltsiga kuulutab välja XXXVII spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistluse. Kuna 2014. aasta on kuulutatud „Liikumise ja spordi aastaks“, on seekordse võistluse peateemaks on sport ja liikumine kõigis oma valdusvormides.

Töid hinnatakse kolmes kategoorias: uurimused, mälestused, biograafiad. Igas kategoorias peetakse arvestust kuni 25-aastaste ning vanemate autorite osas. Paremate tööde autoreid premeeritakse.

Võistlustööde esitamise viimane tähtaeg on 31. märts 2014. Tööd palume tuua või saata Eesti Spordimuuseumisse – Rüütli 15, 51007 Tartu.

Täpsem info võistlusele esitatavatele töödele püstitatud nõuete, võistluse tingimuste ja korra kohta pannakse üles spordimuuseumi kodulehele www.spordimuuseum.ee, ka saab lisainfot küsida spordimuuseumist.

ESAS-i TEGEVUSKAVA 2014. AASTAKS

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

1.1. Seltsi tegevuse propageerimine ja liikmeskonna laiendamine	pidev	juhatus
1.2. Koostöö EOK-ga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks	pidev	juhatus
1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega	pidev	juhatus
1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo uurijate (toimkondade) ellukutsumise ja alade ajaloo uurimise taotlemise jätkamine	pidev	juhatus
1.5. Oma tegevuse info levitamine internetis (ESM koduleheküljel), selle pidev täiendamine ja uuendamine	pidev	juhatus ja S. Randoja
1.6. Seltsi täiskogu koosolekute ettevalmistamine ja läbiviimine	7. mai ja 28. nov.	juhatus

2. SELTSITEGEVUS

2.1. ESAS-i seltsipäevad	graafik	juhatus
2.2. Tallinna osakonna seltsiõhtud	graafik	TO juh.
2.3. Pärnu XIX spordiajaloo päev	15. märts	kohalik aktiiv
2.4. Viljandi VIII spordiajaloo päev	märts	kohalik aktiiv
2.5. ESAS-i 25. aastapäeva tähistamine ja X konverents	28. nov.	juhatus

3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS

3.1. Koolituspäev Tartus	7. mai	juhatus
3.2. Koolituspäev Tallinnas	okt.	TO juhatus
3.3. Suvekool	2.-3. aug.	juhatus

4. UURIMISTÖÖ JA KIRJASTAMINE

4.1. Teataja väljaandmine	iga kv.	E. Mainla
4.3. Toimetiste nr. 11 ja 12 väljaandmise korraldamine koos ESMiga	I-IV kv.	E. Mainla
4.4. Projekti "Eesti spordi aastaraamat 1918–1939" teostamine	I-IV kv.	toimkond
4.5. Eesti spordi üldajaloo koostamise edendamine	I-IV kv.	juhatus
4.6. Spordi keskhäälkandja taastamise taotlemine	I-IV kv.	juhatus

5. MAJANDUSTEGEVUS

5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatus
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatus

Hea seltsikaaslane! Palun anna 10. jaanuariks juhatusele teada oma arvamustest ja ettepanekutest uue aasta tegevuskava suhtes – mida lisada, muuta, parandada.

ÕNNITLEME 2014. AASTA JUUBILARE!

∞ 85 ∞

**KALEV PENSA
ERLEND TEEMÄGI
HEINO ROSS
ENDLA PEETS
LEMBIT KOIK
RUBO KÕVERJALG
HELDUR TUULEMÄE
ESTHER PRINITTS
VALTER LENK**

**11. jaanuaril
10. aprillil
5. juunil
2. augustil
3. septembril
16. septembril
1. oktoobril
29. oktoobril
17. novembril**

∞ 80 ∞

**HELDOR KÄÄRATS
PAUL KULDKEPP
AAVI DOBRŖŠ
VALLI KOPLUS**

**24. jaanuaril
10. augustil
14. detsembril
27. detsembril**

∞ 75 ∞

**REIN-VELLO OJAVERE
ILMAR TALUSTE
HELVI ERIKSON
REIN PAJUR**

**6. jaanuaril
8. jaanuaril
2. novembril
6. mail**

∞ 70 ∞

**VELLO PLUUM
PRIIT NEEME
ERIK LILLO
HELKIV LABBI
VIIVE REESAR
ENN MAINLA
ILME PALU**

**5. veebruaril
2. aprillil
29. juunil
6. augustil
24. septembril
21. novembril
1. detsembril**

∞ 65 ∞

**MÄRT IBRUS
ANTS VEETŖUSME
VALERI MAKSIMOV**

**13. jaanuaril
3. mail
2. oktoobril**

ELLE ÕUN	€ 60	3. jaanuaril
ARNO SILLAT	€ 50	6. aprillil
AARE OJA RAIT MÄNNIK	€ 40	15. märtsil 19. aprillil
KRISTIINA HÄMELAINEN	€ 35	20. märtsil

TEADMISEKS!

ESAS liikmetel on liikmemaksu (mis vastavalt üldkoosoleku otsusele on 4 eurot, pensionäridel 2 eurot aastas) ja toetusi on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. 10152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele Spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainlale (7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna laekurile. Uus aasta algas – ära unusta liikmemaksu tasuda!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Aldo Luud, Enn Mainla, Rait Männik**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 68
koostas ja toimetas Enn Mainla**